

اصل یازدهم

نوسازی کشور

اصل یازدهم انقلاب شاه و ملت همگام با دگرگونیها و تحولات اقتصادی و اجتماعی، نوسازی و عمران شهرها و روستاهای کشور را سرلوحه برنامه‌های توسعه اقتصادی قرار داد. شهرها به‌مراه تحولات همه‌جانبه و برائز مهاجرت‌های پی‌درپی روستائیان و تمایل روز افزون مردم به شهر نشینی که خود از جمله آثار رشد اقتصادی و صنعتی است در اندک مدتی با سرعتی زیاد گسترش یافتند و از آنجا که رشد ناگهانی شهرها و افزایش جمعیت هماهنگ با ظرفیت و امکانات واقعی شهرها نبوده است، بزودی نواقص و مشکلات عدیده‌ای چون مسکن، آب، برق، بهداشت و نظایر آن آشکار شدند. لزوم توجه باین مسائل و ایجاد نظارت مؤثر بر فعالیت‌های عمرانی و گسترش تأسیسات خدمات عمومی در شهرها و نوسازی چهره شهر و روستا و انطباق آن با مقتضیات دوران انقلاب موجب شد که نوسازی کشور در تمام مظاهر زندگی چه در شهر و چه در روستا بعنوان اصل تازه‌ای از انقلاب بزرگ ایران عنوان گردد و دستگاه‌های مسئول در راه نوسازی و عمران شهرها و روستاهای کشور بسیج شوند.

پس از اجرای قوانین نه‌گانه انقلاب شاه و ملت سه اصل مکمل که اصل یازدهم آن نوسازی کشور می‌باشد در روز ۱۴ مهرماه ۲۵۲۶ (۱۳۴۶) هنگام گشایش مجلسین بوسیله شاهنشاه آریامهر عنوان شد. در اجرای این اصل لایحه مربوطه از طرف دولت تدوین و در تاریخ هفتم آذرماه ۲۵۲۷ (۱۳۴۷) به تصویب نهائی مجلسین

بانیات خدائے تعالیٰ

۱

محمد رضا چک لو آریا مهر شاہشاہ ایران

محمد رضا

نظر مابصل پت و ششم متمم قانون اساسی مقرر میداریم

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

ماده اول - قانون نوسازی و عمران شهری که بتصویب

مجلسین سنا و شورای ملی رسیده و پیوست این دستخط است

بموقع اجراء داشته شود .

ماده دوم - هیئت دولت مأمور اجراء این قانون استند . تاریخ ۲۳ اذر ماه ۴۷

رسید و بمرحله اجرا درآمد. ماده اول قانون نوسازی چنین مقرر میدارد «در اجرای اصل یازدهم انقلاب شاه و ملت، نوسازی و عمران و اصلاحات اساسی و تأمین نیازمندیهای شهری و اصلاح و توسعه معابر و ایجاد پارکها و پارکینگها (توقفگاهها) و میدانها و حفظ و نگاهداری پارکها و باغهای عمومی موجود و تأمین سایر تأسیسات مورد نیاز عمومی و نوسازی محلات و مراقبت در رشد متناسب و موزون شهرها از وظائف اساسی شهرداریهاست و شهرداریها در اجرای وظائف مذکور مکلف به تهیه برنامههای اساسی و نقشه های جامع هستند» در اجرای این قانون با استفاده از تجارب گذشته و نظر کارشناسان فنی شهر سازی از طریق تهیه و ایجاد نقشه های جامع مقدمات امر فراهم شد و بتدریج در شهر های مختلف بمورد اجرا گذارده شد لزوم نوسازی و آبادانی روستاها نیز مورد توجه قرار گرفت و برنامه هائی برای این منظور تهیه و در تعدادی از روستاهای کشور بمرحله اجرا درآمده است.

در زمینه عمران و اصلاحات اساسی و تأمین نیازمندیهای شهری لایحه قانون نوسازی و عمران شهری تدوین و آئین نامه های مورد احتیاج آن تهیه و تصویب گردید. این قانون از اول فروردین ماه ۲۵۲۹ (۱۳۴۹) در تهران و ۷۲ شهر دیگر بمرحله اجرا گذارده شد. بموجب این قانون عوارض سالانه بآنچه پنج در هزار بهای اراضی ساختمانها و مستحدثات واقع در محدود قانونی شهرها دریافت می شود. شهرداریهای سراسر کشور مکلفند بر اساس مقررات این قانون عوارض مذکور را وصول کنند و و منحصرأ بمصرف نوسازی و عمران شهری برسانند. بر اساس قانون مزبور موارد زیر مطرح شده است.

۱- تأمین منابع مالی جدید و شرکت سرمایه های بخش

خصوصی و مردم در زمینه نوسازی شهرها، این مورد بچند طریق انجام می‌شود که موارد اساسی آن عبارتست از .

الف - دریافت عوارض نوسازی که بصورت یکنواخت در تمام شهرها از مالکین زمینها و بناهای واقع در محدوده شهر دریافت می‌گردد .

ب- امکان تأسیس مؤسسات و سازمانهای نوسازی با سرمایه شهرداریها .

پ- شرکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری بمنظور نوسازی شهرها .

ت- ایجاد درآمد برای شهرداریها از طریق اجرای طرحهای نوسازی .

۲- ملزم ساختن شهرداریها در زمینه اقدام نسبت به طرح ریزی برای فعالیتهای آینده و پیش‌بینی احتیاجات طویل‌المدت و کوتاه مدت عمرانی در شهرها .

۳- تهیه طرحهای هادی شهرهای مهم بوسیله دفتر فنی مرکز و دفاتر فنی مهندسی برای حدود ۱۲۰ شهر .

۴- تشکیل شورای نوسازی بمنظور ارشاد و رسیدگی به فعالیتهای نوسازی شهرهای کشور .

۵- تأسیس و تقویت دفاتر مهندسی شهرداریها در استانها و فرمانداریهای کل .

۶- کمکهای مالی بشهررداریها در انجام پروژه های عمرانی .

نوسازی شهرها :

موضوع نوسازی و عمران شهرها حتی در برنامه دوم نیز مطرح بوده است بطوریکه می‌توان اظهار داشت در برنامه های

دوم و سوم عمران شهرها و تأمین حوائج آنها بمیزان قابل ملاحظه‌ای توجه شده است که خلاصه اقدامات برنامه سوم چنین است. ادامه طرح های نیمه تمام برنامه دوم و تکمیل آنها - پرداخت کمک های بلاعوض و وام برای اجرای طرحهای جدید و کمک باصلاح امور شهرداریها و تجهیز آنها .

اولویت طرح‌ها در برنامه سوم عبارت بود از طرح آب ، طرح برق ، طرح مسکن ، طرح‌های بهداشتی ، طرح‌های حفاظتی و طرح آسفالت ضمناً شهرها از لحاظ درجه استحقاق به چهار طبقه تقسیم شدند و شهرهای فقیرتر با شرایط بهتر و درصد بیشتر از وام کمک بلاعوض برخوردار گردیدند .

در برنامه سوم عمرانی کشور جمعاً ۶۶۲ طرح مختلف عمران شهری مورد تصویب قرار گرفت که ۱۳۸ طرح آن به برنامه چهارم موکول شد . در برنامه سوم برای اولین بار ضرورت تهیه طرحهای جامع شهری بمنظور بررسی احتیاجات شهری و توسعه زیر بنای تأسیسات رفاهی شهرها در يك قالب منطقی مورد توجه قرار گرفت و پیشنهاد های لازم ارائه گردید . طی برنامه سوم بمنظور اتخاذ سیاست کلی شهرسازی و ایجاد هماهنگی در تمرکز بررسیهای مربوط به تهیه مقررات شهرسازی و تصویب طرحهای جامع شورائی بنام شورای عالی شهرسازی در وزارت آبادانی و مسکن تشکیل گردید . در دوره مذکور نسبت به تهیه نقشه جامع تهران و ۱۶ شهر دیگر اقدام شد .

در برنامه چهارم ، نوسازی و عمران شهرها مورد توجه بیشتری واقع گردید . هدف کلی برنامه چهارم در زمینه عمران شهری عبارت از ادامه و تکمیل عملیات نا تمام برنامه سوم و تأمین احتیاجات روز افزون عمران شهر های کشور در قالب

طرحهای جامع شهری با توجه به مقتضیات عمران منطقه ای ، تجهیز شهرداریها از لحاظ کادر و اصلاح سازمان و روشهای مالی و اداری و خدمات تعمیم و توسعه و آموزشهای لازم بدین منظور و همچنین تقویت کادر شهرسازی و اداره فنی تأسیسات شهری و انجام اقداماتی نظیر لوله کشی آب در شهرهایی که تاکنون فاقد تأسیسات آبرسانی بوده اند ، توسعه تأسیسات موجود لوله کشی آب ، ایجاد تأسیسات فاضل آب و در موارد ضروری با رعایت اولویت اجرای طرحهای حفاظتی مانند بند و سیل گیر و تأسیسات آتش نشانی و نظایر آن می باشد .

در برنامه عمرانی پنجم کشور وزارت آبادانی و مسکن اقدامات پی گیر در مورد اصل یازدهم انقلاب انجام داد و در مورد شهرها اقداماتی نظیر خانه سازی ، لوله کشی آب آشامیدنی ، فاضلاب و حفر چاه ، کشتارگاه و غسلخانه ، بناهای حفاظتی ، برق ، اسفالت ، تأسیسات ورزشی ، مراکز درمانی و بیمارستانها مراکز آموزشی ، تأسیسات ورزشی ، هتل ، مهمانسرا و پلاژ بناهای دانشگاهی و راههای فرعی و در مورد عمران روستاها اقداماتی نظیر لوله کشی ، حفر چاه ، تأسیسات بهداشتی ، تأمین روشنائی ، بهسازی محیط ، مراکز درمانی ، بناهای آموزشی ، مدارس یادبود ، راههای روستائی و ابنیه فنی انجام داده است که قسمتی از پروژه های مربوطه پایان یافته و مورد بهره برداری قرار گرفته است .

آمار و ارقام ساختمان و مسکن .

جمع آوری آمارهای ساختمان و مسکن در ایران کاملاً تازه است و نخستین بار طبق قواعد علمی در آبان ماه ۲۵۱۵ (۱۳۳۵) انجام گرفته است . اطلاعات گردآوری شده نه تنها تعداد واحد

های مسکونی را در سطح شهرها و روستاها نشان میداد بلکه نحوه تصرف و مالکیت و نوع مصالح ساختمانی را نیز تعیین می‌کرد . با این همه اطلاعات بدست آمده پاسخگوی همه نیازمندیهای کشور نبود و از این رو بانک مرکزی ایران در سال ۲۵۲۳ (۱۳۴۳) به گردآوری اطلاعاتی در زمینه مسکن و ساختمان پرداخت . در آبانماه ۲۵۲۵ (۱۳۴۵) که دومین سرشماری عمومی نفوس و مسکن بوسیله مرکز آمار ایران انجام گرفت با بهره‌گیری از تجربه‌های گذشته برای آگاهی برچگونگی وضع مسکن ، اخذ اطلاعات جامعتری برای مسکن پیش‌بینی شد .

چون آمارگیری از ساختمان کاری دقیق است مرکز آمار ایران در مرحله اول به صورت آمارگیری جاری از ساختمانهای نوساز و در دست ساختمان سالهای ۲۵۲۸ (۱۳۴۸) و ۲۵۲۹ (۱۳۴۹) در کلیه نقاط شهری آمار گرفت و بربنیاد تجربه‌های بدست آمده طرح آمارگیری نقاط شهری را در استان مرکزی در سال ۲۵۳۳ (۱۳۵۳) اجرا کرد . اما آمارگیری این بخش در مناطق روستائی مانند مناطق شهری پی‌گیری نشد . مرکز آمار ایران پس از بررسیهای مقدماتی برای نخستین بار آمارگیری از فعالیتهای ساختمانی مناطق روستائی را در سال ۲۵۳۲ آغاز کرد که نتایج آن در آذرماه ۲۵۳۳ منتشر شد و سپس آمارگیری ساختمان روستائی را در سال ۲۵۳۳ در ۵۹۶ آبادی نمونه بمرحله اجرا درآورد که نتایج فهرست برداری که در برگیرنده تعداد ساختمانهای موجود در مناطق روستائی به تفکیک نوع استفاده و همچنین تعداد واحد مسکونی و خانواده ساکن بود در مجموعه‌ای منتشر شده است . در سال ۲۵۳۴ (۱۳۵۴) نیز براساس نتایج کلی از سرشماری کشاورزی سال ۲۵۳۳ آمارگیری ساختمان و

مسکن روستائی در ۱۰۳۳ روستای نمونه اجرا شد که نتایج آن در دست استخراج و بررسی است .

اقدامات انجام شده :

با توجه بموارد مزبور اکنون شمه‌ای از اقداماتی که در زمینه نوسازی و عمران شهرها و روستاها انجام شده است بطور اختصار اظهار میدارد .

خانه‌سازی - هدف کلی سیاست تأمین مسکن در برنامه پنجم کاهش تراکم فعلی افراد در واحد های مسکونی و افزایش واحد سکونت برای گروههای مختلف بخصوص کم درآمد و همچنین بهبود مسکن های موجود از نقطه نظر بهداشتی و اجتماعی می باشد . وزارت مسکن و شهرسازی در قالب این هدف با انجام مطالعات و تنظیم برنامه های مشخص اقدامات بسیار وسیعی را جهت تأمین مسکن با توجه با اعتبارات پیش بینی شده در سطح کشور آغاز نموده است این برنامه شامل فعالیتهای بخش خصوصی و عمومی می باشد که باید بطور متوسط در باقیمانده دوره برنامه پنجم سالانه ۳۰۰/۰۰۰ واحد در سطح کشور توسط مردم و سازمانهای دولتی بصورت مجتمع های مسکونی ساخته می شود در حال حاضر تعداد ۲۸۰۲۸ واحد مسکونی در سطح کشور در دست اجرا می باشد ضمناً بانک رفاه کارگران و سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران تعداد ۱۶۷۱۹ واحد مسکونی و بانک رهنی و بانک ساختمانی از محل اعطای وام تعداد ۲۱۸۷۰ واحد مسکونی در دست اجرا دارد و طی ده سال گذشته وزارت مسکن و شهرسازی و مؤسسات وابسته ۲۳۳۱۱ واحد مسکونی که شامل آپارتمان سازی ، خانه های سازمانی کارگری ، زلزله زدگان ، کپر نشینان میباشد با

صرف هزینه های معادل ۹ میلیارد و ۷۲۲ میلیون ریال در سطح کشور احداث نمود و مورد بهره برداری قرار گرفته است .

مقایسه و بررسی فعالیت های ساختمانی - سرمایه گذاری در
بخش ساختمان در سال ۲۵۱۹ (۱۳۳۹) حدود ۳۲/۸ میلیارد ریال بوده که ۳۷/۵ درصد آن مربوط به بخش عمومی و ۶۲/۵ درصد مربوط به سرمایه گذاری در بخش خصوصی بوده است در سال ۲۵۳۲ سرمایه گذاری این بخش به ۲۵۳/۷ میلیارد ریال رسید که سهم بخش عمومی در آن حدود ۶۵/۸ درصد شده است .

مبلغ پرداخت وام برای ساختمان در سال ۲۴۹۸ (۱۳۱۸) تنها بانک رهنی بود و مبلغ پرداختی در آن سال در حدود ۸۵/۹ میلیون ریال بوده است در حالی که از سال ۲۵۱۹ به بعد سازمان های دیگری هم باعطای وام پرداختند . در سال ۲۵۳۲ جمع پرداختی از طرف سازمان های مختلف بالغ بر ۱۷/۴ میلیارد ریال شد در نتیجه در ظرف ۳۴ سال اعتبارات ساختمان ۲۰۱ برابر افزایش یافت . بانک رهنی ایران از ابتدای سال ۲۵۳۱ تا پایان مهرماه ۲۵۳۴ (۱۳۵۱-۱۳۵۴) تعداد ۱۰۲/۹۶۲ فقره وام بمبلغ ۱۷/۱۶۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت نموده است و از طریق صندوق پس انداز مسکن نیز در همین مدت تعداد ۱۷۴۴۶ فقره وام بمبلغ ۱۵/۰۹۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت شده است . همچنین بانک رهنی ایران برای کمک با افراد یا شرکتهای ساختمانی که در نظر داشته باشند واحدهای مسکونی ارزان و متوسط قیمت بقصد فروش احداث نمایند وام پرداخت می نماید مبلغ این وام تا ۸۰ درصد هزینه ایجاد ساختمان واحدهای مسکونی می باشد . جدول شماره ۶ میزان وام های ساختمانی را نشان میدهد .

میزان و تعداد وامهای ساختمانی پرداخت شده بوسیله بانک رهئی ایران در سالهای مختلف

(هزار ریال)

سال	مبلغ	تعداد	سال	مبلغ	تعداد
۲۴۹۸	۸۵۹۰۰	۱۰۳۷	۲۵۰۱	۸۱۸۰۰	۵۲۰۶
۲۴۹۹	۱۲۲۰۰۰	۲۷۲۷	۲۵۱۰	۱۷۸۳۰۰	۹۱۵۲
۲۵۰۰	۹۱۲۰۰	۲۰۶۱	۲۵۱۱	۱۸۸۲۰۰	۹۸۲۲
۲۵۰۱	۶۸۹۰۰	۲۴۲۲	۲۵۱۲	۲۲۲۵۰۰	۱۱۰۳۷
۲۵۰۲	۶۲۹۰۰	۱۷۱۶	۲۵۱۳	۳۵۲۰۰	۱۶۱۵۷
۲۵۰۳	۱۱۰۰۰۰	۲۲۷۰	۲۵۱۴	۵۲۲۰۰۰	۱۸۰۰۰
۲۵۰۴	۷۹۲۰۰	۲۰۲۲	۲۵۱۵	۵۲۲۰۰۰	۲۸۱۰۰
۲۵۰۵	۷۲۷۰۰	۲۰۰۶	۲۵۱۶	۵۶۶۷۰۰	۲۰۷۲۶
۲۵۰۶	۱۲۲۶۰۰	۷۲۲۸	۲۵۱۷	۹۲۲۰۰۰	۲۲۰۲۹
۲۵۰۷	۱۲۲۳۰۰	۵۹۵۶	۲۵۱۸	۱۲۵۰۰۰۰	۳۰۰۹۲
۲۵۰۸	۱۵۵۲۰۰	۵۲۰۶			

ماخذ - بانک رهئی ایران

جدول ۵ - شکل وامهای ساختمانی پرداخت شده بوسیله منابع مختلف مالی در سالهای مختلف

(میلیون ریال)

سال	جمع		بانک رهئی		سندوق پس انداز مسکن بانک رهئی		بانک رفاه کارگران		سایر منابع	
	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد
۲۵۱۹	۲۶۹۵۹	۹۲۶۵	۲۶۹۲۵	۲۲۶۵	۲۲	۱۰	۲۵۲	۲۵۲	۰	۰
۲۵۲۰	۲۸۹۲۵	۱۲۲۲	۲۸۲۲۷	۱۱۲۲	۲۶	۶۰	۲۵۲	۲۵۲	۰	۰
۲۵۲۱	۲۸۹۰۳	۱۳۱۶	۲۶۹۳۶	۱۱۲۸	۱۵۸	۳۵	۱۸۰۹	۱۲۲	۰	۰
۲۵۲۲	۲۱۹۸۲	۱۷۵۷	۲۹۱۰۱	۱۲۲۶	۲۶	۱۰۷	۱۵۲۰	۳۲	۲۴۵	۲۴۵
۲۵۲۳	۵۷۲۰۱	۲۹۲۲	۳۶۷۵۵	۲۵۵۷	۸۰	۱۸	۲۲۲۲	۳۲	۵۸۲	۵۸۲
۲۵۲۴	۶۶۸۲۲	۵۳۴۲	۳۵۶۶۱	۲۸۲۹	۶۲	۱۶	۱۷۲۲۸	۳۶	۳۷۷۰	۳۷۷۰
۲۵۲۵	۵۰۲۵۶	۲۷۷۵	۲۷۲۲۲	۲۳۲۹	۱۶۸	۵۹	۲۰۰۸	۴۶	۲۰۰۲	۲۰۰۲
۲۵۲۶	۵۱۷۵۱	۵۲۰۳	۳۸۶۰۲	۲۷۷۲	۲۲۲	۱۵۷	۲۰۰۲	۱۱۸۲	۲۲۰۲	۲۲۰۲
۲۵۲۷	۵۸۸۰۲	۶۱۲۲	۳۷۸۳۵	۲۸۵۰	۷۶۵	۲۸۵	۱۶۱۵۰	۱۲۱۵۰	۲۰۲۲	۲۰۲۲
۲۵۲۸	۶۲۴۰۰	۶۸۶۶	۲۰۶۶۶	۱۰۲۲	۲۱۲	۲۱۵	۱۷۰۷	۲۱۲	۲۸۲۲	۲۸۲۲
۲۵۲۹	۵۹۳۶۶	۸۲۱۵	۲۹۱۸۹	۲۷۱۳	۳۲۲	۵۲۶	۲۳۲۲	۲۳۲۲	۲۰۲۲	۲۰۲۲
۲۵۳۰	۶۲۴۰۱	۹۵۸۲	۳۲۵۰۲	۱۲۲۲	۳۸۷	۳۸۷	۲۲۵۱۱	۲۲۵۱۱	۲۰۲۲	۲۰۲۲
۲۵۳۱	۷۵۲۸۵	۱۲۲۲۲	۲۱۳۶۵	۵۷۵۱	۱۲۲۲	۲۲۵	۲۸۲۱۱	۲۸۲۱۱	۲۰۲۲	۲۰۲۲
۲۵۳۲	۶۱۳۳۸	۱۷۲۷۱	۲۱۱۷۰	۲۳۵۲	۲۳۸۲	۲۳۸۲	۲۷۵۸۱	۲۷۵۸۱	۲۰۲۲	۲۰۲۲

ماخذ - بانک مرکزی ایران

جدول ۶ - معادلههای ساختمانی انجام شده بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی از بدو تا سن تا پایان بهمن ماه سال ۲۵۳۳

موضوع پروژه	دهه اول انقلاب		سال ۲۵۳۳		سال ۲۵۳۲	
	تعداد	مبلغ (هزار ریال)	تعداد	مبلغ (هزار ریال)	تعداد	مبلغ (هزار ریال)
برنامه عمران شهری	۱۳۳۸	۱۰۷۵۷۲۷۹	۲۲۸	۱۲۸۲۱۱۳۲	۲۳۱	۱۰۷۷۲۶۵
لوله کشی آب آشامیدنی	۵۶۲	۶۶۶۶۳۱۵	۱۳۶	۸۲۲۱۰۲	۱۳۵	۵۹۱۰۰۰
بناهای حفاظتی	۹۶	۵۵۲۱۵۳	۲۸	۲۱۲۱۱۸	۵۹	۲۵۲۶۸۱
اسفالت و حیابان سازی	۲۲۸	۱۰۹۸۱۱۷	۲۷	۲۵۲۷۸۲	۲۲	۱۰۳۲۹۱
فاضل آب	۴۲	۲۲۶۲۳	۳	۱۶۲۳۸۰	۱۷	۶۲۶۳۸
برق	۲۲۰	۶۹۸۰۰۰	-	-	-	-
کشتارگاه	۳۷	۲۹۳۰۰	۲۹	۱۶۲۹۲۲	۵	۲۲۱۰۰
حمام و رختشویخانه	۱۲۲	۲۹۰۸۹۱	۵	۲۷۶۵	۰	۲۲۲۸

ماخذ - وزارت مسکن و شهرسازی

تعداد کل ساختمانهای نوساز تکمیل شده بوسیله بخش خصوصی در مناطق شهری در سال ۲۵۱۸ (۱۳۳۸) حدود ۳۲۰۰۰ دستگاه بود که ۸۶/۶ درصد آن را ساختمانهای مسکونی ۷/۸ درصد ساختمان مسکونی توأم با محل کسب و ۴/۷ درصد بقیه را ساختمانهای بازرگانی تشکیل میداد در حالیکه در سال ۲۵۳۲ (۱۳۵۲) تعداد ساختمانهای نوساز تکمیل شده ۶۷/۰۰۰ دستگاه بود که ۸۹/۹ درصد آن را ساختمانهای مسکونی و ۴/۲ درصد را ساختمانهای مسکونی توأم با محل کسب و ۴/۷ درصد را ساختمانهای بازرگانی تشکیل میداد. تعداد کل ساختمانهای موجود در مناطق شهری کشور در سال ۲۵۱۷ (۱۳۳۷) حدود ۹۶۰/۰۰۰ دستگاه بود که در سال ۲۵۳۲ به بیش از ۱/۸۰۰/۰۰۰ دستگاه رسیده است.

علاوه بر ساختمان سازی، وزارت مسکن و شهرسازی در جهت تأمین رفاه عمومی موفق گردیده است که تا سال ۲۵۳۳ تعداد ۱۶۸۹ پروژه عمران شهری که شامل لوله کشی آب آشامیدنی، فاضلاب، بناهای حفاظتی، کشتارگاه، برق، حمام، و رختشویخانه و ۱۶۹۲ پروژه ساختمانهای دولتی که شامل مراکز درمانی و بیمارستانها، بناهای آموزشی، تأسیسات ورزشی، بناهای مختلف دولتی، بناهای دانشگاهی، هتل، مهمانسرا و پلاژ را با هزینه های معادل ۳۵ میلیارد و ۳۵۸ میلیون ریال در سطح کشور احداث نماید که کلا مورد بهره برداری قرار گرفته است. در حال حاضر تعداد ۴۶۳ پروژه عمران شهری با هزینه ای معادل ۴ میلیارد و ۱۵۷ میلیون ریال و تعداد ۵۷۶ پروژه ساختمانهای دولتی به هزینه ای معادل ۹ میلیارد و ۶۵ میلیون ریال در دست اجرا است. جدول شماره ۷ فعالیتهای ساختمانی و عمرانی رانشان میدهد.

فعالیت‌های خانه سازی انجام شده بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی از بدو تاسیس تا پایان بهمن ماه سال ۱۳۵۳

عنوان پروژه	از سال ۳۱ - ۱۳۵۳		سال ۱۳۵۳		سال ۱۳۵۳	
	مسکانه	تعداد	مسکانه	تعداد	مسکانه	تعداد
برنامه خانه سازی	۱۵۱	۵ ۳۶۲ ۰۶۷	۱۲۲	۲ ۳۶۹	۳ ۹۲۲ ۳۳۵	۹۶
خانههای سازمانی	۳۶	۲ ۵۲۲ ۹۶۹	۱۱۲	۱ ۰۴۲	۱ ۸۰۲ ۲۳۷	۸۷
بجایمانهای مسکنی	۳۵	۱ ۸۲۷ ۰۹۸	۹	۳ ۳۳۵	۸۷۸ ۱۸۸	۹

مؤسسه - وزارت مسکن و شهرسازی

(۱)

جدول ۸ - فعالیت های عمرانی روستائی انجام شده بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی از ابتدای سال ۱۳۵۳ تا پایان سال ۱۳۵۳

عنوان پروژه	تعداد	مسکانه (هزار ریال)
برنامه عمران روستائی	۶ ۹۷۶	۳۵ ۳۷۷ ۷۶۰
فعالیت های روستائی	۶ ۸۲۳	۲ ۶۲۲ ۷۶۰
تعمیرات بنیاد زمین (۱۰۷ باب خانه)	۱	۲۲ ۰۰۰
راههای آسفالته ۹۰۰۰۰ کیلومتر	۸۲	۱۱ ۷۰۰ ۰۰۰

(۱) - از بدو تاسیس تا بهمن ماه ۱۳۵۳ کل تعداد ۱۰۹۲۳ پروژه عمران روستائی با هزینه ۷۰۰۳۵ میلیون ریال بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی انجام یافته است.
مؤسسه - وزارت مسکن و شهرسازی

جدول ۹ - فعالیت های ساختمانی انجام شده بوسیله وزارت مسکن و شهرسازی از بدو تاسیس تا پایان بهمن ماه سال ۱۳۵۳

عنوان پروژه	از سال ۳۱ - ۱۳۵۳		سال ۱۳۵۳		سال ۱۳۵۳	
	مسکانه	مسکانه (هزار ریال)	مسکانه	تعداد	مسکانه	تعداد
برنامه ساختمانی دولتی	۱ ۳۵۴	۴۲ ۱۵۴ ۲۶۸	۱۲۲	۶ ۲۰۸ ۶۵۲	۱۶۶	۹۲۷ ۳۱۷
مراکز درمانی و بیمارستانی	۱۲۲	۱ ۱۲۳ ۲۶۶	۹۷	۲۱۸ ۲۸۳	۱۷	۱۰۲ ۹۹۲
بناهای آموزشی	۵۳۷	۹۹۵ ۵۲۳	۱۷	۱۵۳ ۶۵۲	۲۸	۲۲۳ ۸۲۲
ساختمانهای دولتی	۲۲	۱ ۸۲۷ ۸۶۱	۵	۵۰۲ ۸۷۲	۳	۲۵ ۰۰۲
بناهای مختلف دولتی	۶۱۶	۱۷ ۸۱۲ ۲۷۱	۳۲	۶۰۵ ۲۲۳	۹۲	۲۰۲ ۲۱۶
بناهای دانشگاهی	۳۹	۱ ۳۸۵ ۱۸۳	۱۰	۲۹۹ ۲۲۰	۲	۳۸ ۲۰۸
عزل - مهیانتراوی پلاز	۶۱	۸۹۲ ۴۷۲	۵	۲۲ ۳۰۰	۲	۲۶ ۸۷۸

مؤسسه - وزارت مسکن و شهرسازی

نوسازی روستاها

مسأله عمران و آبادانی روستاهای کشور بر اساس مدارك موجود ضمن برنامه‌های عمرانی سوم و چهارم مورد توجه قرار گرفت . عمران دهات در برنامه سوم جزئی از فصل کشاورزی بود. در فصول دیگر برنامه نسبت به خدمات اجتماعی در دهات ، احداث راههای فرعی بین دهات ، مهندسی بهداشت ، سالم سازی محیط روستاها ، گسترش فعالیتهای ترویجی و آموزشی در بین روستائیان و کوششهایی از این قبیل پیش‌بینی شده بود . معذالك برنامه سوم کلیه این اقدامات را بر اساس احتیاجات فوری بمرحله اجرا میگذارد بعبارت دیگر برنامه جامع و کاملی طرح ریزی نشده بود. در برنامه عمرانی چهارم کشور نیز فعالیتهایی نظیر آبادانی و نوسازی روستاها از قبیل تأمین آب آشامیدنی و لوله‌کشی ، ایجاد تأسیسات سالم سازی و بهسازی محیط دهات ، تأمین وسائل زندگی روستائیان ، کمک به خانه‌سازی روستائیان و دهسازی پیش‌بینی شده بود و جمعاً معادل ۹/۱ میلیارد ریال برای عمران و نوسازی روستاها اختصاص یافته بود و علاوه بر آن مبلغ ۱۱ میلیارد ریال دیگر نیز از محل فصول مختلف این برنامه از قبیل فصل بهداشت و درمان ، فصل رفاه اجتماعی ، فصل ارتباطات ، فصل برق برای ساختمانها، و فصل کشاورزی و آموزش و پرورش در دهات بمصرف رسید .

پروژه‌هاییکه از محل اعتبارات برنامه عمرانی چهارم تا پایان سال ۲۵۳۰ (۱۳۵۰) اجرا شد باین شرح میباشد . حفر چاه و قنوات و سالم سازی آب ۱۵۷ پروژه - تأمین آب آشامیدنی و

لوله کشی ۱۴۵۳ پروژه - ساختمانهای بهداشتی مانند حمام و
غسالخانه ۱۵۶۲ پروژه - ساختمان درمانگاهها ۲۴۵ پروژه -
تأمین برق روستاهای منفرد ۱۳۶ پروژه - بهسازی محیط و
تأسیسات همگانی ۳۰۹ پروژه - ساختمان راههای روستائی و
ابنیه فنی ۷۵۰ پروژه - احداث و تکمیل مدارس روستائی ۲۶۷۵
پروژه - ساختمان مراکز رفاه روستائیان ۴۵ پروژه - این پروژه ها
توسط وزارت مسکن و شهرسازی از ابتدای سال ۲۵۲۷ (۱۳۴۷)
تا پایان سال ۲۵۳۰ بمرحله اجرا درآمد که مورد بهره برداری قرار
گرفته است .

از اول سال ۲۵۳۱ (۱۳۵۱) انجام کلیه وظائف دولت
در باره عمران و آبادانی روستاها با حق اولویت در منطقه عمل
شرکتهای سهامی زراعی و شرکتهای تعاونی روستائی و در حدود
اعتبارات و امکاناتی که وسیله دولت برای انجام این قبیل فعالیتها
تشخیص داده می شود به وزارت تعاون و امور روستاها واگذار
شده بود . تعدادی از پروژه های عمران روستائی که در آخر سال
۲۵۳۰ به صورت نیمه تمام باقی مانده بود توسط واحدهای
عمران و نوسازی ادارات کل تعاون و امور روستاهای استانها
و فرمانداریهای کل با تمام رسید و بطور کلی در این سال ۷
طرح مجموعاً شامل ۳۵۴۰ پروژه عمرانی اجرا و تعداد ۱۰۰۹
پروژه نیمه تمام نیز تکمیل و تحویل شد . در سال ۲۵۳۲ جمعاً
تعداد ۱۲۹۰ پروژه و در سال ۲۵۳۳ جمعاً ۲۰۲۱ پروژه عمرانی
شامل تأمین آب آشامیدنی ، لوله کشی تأسیسات بهداشتی ، تأسیسات
همگانی ، بهسازی محیط و مراکز خدمات درمانی بمرحله اجرا
درآمده است .

بنا بر آنچه که بطور اختصار در مورد اصل یازدهم انقلاب

گذشت باید اذعان نمود که سهم اصل یازدهم انقلاب شاه و ملت در نوسازی شهرها و روستاها و دگرگونی چهره ظاهری آنها که خود معیاری پرارزش و گواهی ارزنده از رشد و توسعه همه جانبه اقتصادی و اجتماعی است عمیق تر و پرارزش تر از اینها می باشد و کمتر کسی است که باین تحولات و تغییرات و دگرگونیها که در اغلب موارد آنچنان عمیق و ناگهانی و سریع بود بنگرد و دچار شگفتی نشود.

اصل دوازدهم

انقلاب اداری و آموزشی

در تاریخ چهاردهم مهر ماه ۲۵۲۶ (۱۳۴۶) شاهنشاه آریامهر انقلاب اداری و آموزشی را بعنوان دوازدهمین اصل انقلاب اعلام فرمودند. بطور کلی میتوان اظهار داشت که انقلاب اداری و آموزشی از جهاتی با هم شبیه اند چون انقلاب آموزشی تحول در روش و محتوای تربیت انسانها و انقلاب اداری، انقلاب در طرز اداره کردن انسانهاست از سوی دیگر سرعت بیسابقه تحولات اقتصادی و اجتماعی ایران پس از انقلاب لزوم اعمال روش های مدیریت جدید و تربیت انسان های تازه ای را با خصوصیات هماهنگ دوران انقلاب اجتناب ناپذیر می ساخت. انقلاب به سبب خصلت خود نه تنها نمی توانست فساد و بوروکراسی را تحمل کند بلکه همچنین نیاز به مدیران جدیدی داشت که دستگاه های نوین را برای نیل به هدف های انقلابی اداره کند. پس از بهمن ۲۵۲۱ مشخص بود که در صحنه کارهای مملکتی کوشش و تلاش همه جانبه ای آغاز گردیده است ولی سازمانهای